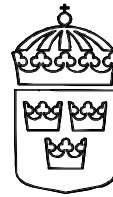

Regeringens proposition 2012/13:16

Vissa frågor om underhållsstöd

Prop.
2012/13:16

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 11 oktober 2012

Fredrik Reinfeldt

Göran Hägglund
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i 19 kap. socialförsäkringsbalken när det gäller en bidragsskyldigs betalningsskyldighet för underhållsstöd. Det föreslås ett förtydligande om att betalningsskyldigheten efter anstånd med betalning av underhållsstöd fullgörs genom avbetalning. Om en avbetalningspost inte är betald i rätt tid, måste den bidragsskyldige senast fem månader efter det ha kommit i kapp med avbetalningsplanen. Är samtliga delposter inte betalda inom den angivna tiden förfaller hela skulden till omedelbar betalning.

Vidare föreslås en korrigerig i 18 kap. socialförsäkringsbalken av tre hänvisningar till bestämmelser i 19 kap. så att dessa motsvarar vad som gällde enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd innan balken trädde i kraft.

I 19 kap. 49 § föreslås slutligen ett förtydligande i fråga om verkställbarhet av beslut.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2013 med vissa övergångsbestämmelser.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Betalningsskyldighet vid underhållsstöd.....	6
4.1	Nuvarande förhållanden	6
4.2	Reglerna om anstånd behöver förtydligas	7
5	Hanteringen av skulder efter anstånd med betalning för lämnat underhållsstöd	8
6	Korrigerig av hänvisningar i bestämmelserna om underhållsstöd	11
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	12
8	Konsekvenser.....	13
9	Författningskommentar.....	13
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Vissa frågor om underhållsstöd	15
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	16
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	18
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	19
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	21
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 oktober 2012.....	22

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 21, 24 och 25 §§ samt 19 kap. 43 och 49 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

21 §

Om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhåll till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp enligt 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§, ska det sist avsedda beloppet räknas av från underhållsstödet.

Om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhåll till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp enligt 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§, ska det sist avsedda beloppet räknas av från underhållsstödet.

24 §

Om sökanden begär det, lämnas underhållsstöd med 1 273 kronor i månaden med avräkning för det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för den av föräldrarna som inte är boförälder.

Om sökanden begär det, lämnas underhållsstöd med 1 273 kronor i månaden med avräkning för det betalningsbelopp som skulle ha fastställts om 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för den av föräldrarna som inte är boförälder.

25 §

Vid växelvist boende lämnas underhållsstöd för var och en av föräldrarna med hälften av 1 273 kronor i månaden.

Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för föräldern.

Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts om 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för föräldern.

19 kap.

43 §

En bidragsskyldig som har en skuld till staten på grund av att han eller hon har haft anstånd ska, sedan *anståndsbeslutet* har *upphört*, betala ett belopp som motsvarar 1,5 gånger det betalningsbelopp som följer av 2–5, 10–17

En bidragsskyldig som har en skuld till staten på grund av att han eller hon har haft anstånd ska, sedan *anståndet* har *löpt ut*, betala *skulden månadsvis i delposter (avbetalning)* med en tolfedel av ett belopp som motsvarar 1,5

och 21–27 §§ eller, om betalningsskyldigheten för något barn har upphört, skulle ha fastställts enligt dessa paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala *ett belopp som är högre* än att den bidragsskyldige får behålla vad han eller hon behöver för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken.

För belopp som överstiger det den bidragsskyldige är skyldig att betala ska på ansökan av honom eller henne nytt beslut om anstånd meddelas.

gånger det betalningsbelopp som följer av 2–5, 10–17 och 21–27 §§ eller, om betalningsskyldigheten för något barn har upphört, skulle ha fastställts enligt dessa paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala *större delposter* än att den bidragsskyldige får behålla vad han eller hon behöver för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken *beräknat per månad*.

För belopp som överstiger det den bidragsskyldige är skyldig att betala *enligt första stycket* ska på ansökan av honom eller henne nytt beslut om anstånd meddelas.

Om en delpost enligt första stycket inte är betald på förfalldagen, ska den och de därpå följande fem delposterna vara betalda senast fem månader efter det att den förstnämnda delposten skulle ha betalats. Om inte samtliga sex delposter är betalda inom den angivna tiden förfaller hela skulden till omedelbar betalning.

49 §

Försäkringskassan ska utan dröjsmål vidta åtgärder för att driva in fordringen, om den bidragsskyldige inte fullgör sin betalningsskyldighet.

Beslut om betalningsskyldighet enligt 16–27 §§ och ränta enligt 47 och 48 §§ får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

Beslut om betalningsskyldighet enligt 16–27 och 43 §§ samt ränta enligt 47 och 48 §§ får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. De nya föreskrifterna i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 januari 2013.

3. De nya föreskrifterna i 19 kap. 43 § tredje stycket ska tillämpas när en bidragsskyldig inte i rätt tid har betalat ett fastställt belopp som har förfallit till betalning efter ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Justitiekanslern (JK) har i en skrivelse till regeringen den 7 mars 2006 (dnr S2006/2127/RS) påtalat behovet av förtydliganden i bestämmelserna om anstånd med återbetalningsskyldighet för underhållsstöd. Vid tiden för JK:s skrivelse gällde i fråga om underhållsstöd lagen (1996:1030) om underhållsstöd, USL. Den lagen upphävdes den 1 januari 2011 genom lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken (SFB). Bestämmelserna om underhållsstöd finns numera i 17–19 kap. SFB.

Försäkringskassan har i en skrivelse till regeringen den 22 augusti 2011 (dnr S2011/7342/FST) föreslagit ändringar i 18 kap. socialförsäkringsbalken. Försäkringskassan har uppmärksammat att 18 kap. 21, 24 och 25 §§ SFB inte överensstämmer fullt ut med motsvarande äldre bestämmelser i USL.

Inom Socialdepartementet utarbetades därefter promemorian Vissa frågor om underhållsstöd. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr S2012/3569/FST).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 6 september 2012 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Regeringen har följt Lagrådets yttrande.

4 Betalningsskyldighet vid underhållsstöd

4.1 Nuvarande förhållanden

En bidragsskyldigs betalningsskyldighet mot Försäkringskassan när underhållsstöd betalas ut regleras i 19 kap. socialförsäkringsbalken (SFB) och förordningen (1996:1036) om underhållsstöd, USF. Betalningsskyldigheten bestäms enligt 19 kap. 16 § SFB till ett visst belopp per år. Detta belopp ska motsvara det procenttal av den bidragsskyldiges inkomst som anges i 19 kap. 17 § SFB (vilket motsvarar den tidigare bestämmelsen i 24 § USL). Procenttalets storlek är beroende av hur många barn som den bidragsskyldige föräldern är underhållsskyldig för. När betalningsskyldigheten har fastställts ska enligt 6 § första stycket USF, en tolfedel av årsbeloppet betalas senast den sista i varje månad före den månad som underhållsstödet avser.

Om den bidragsskyldige inte fullgör sin betalningsskyldighet ska Försäkringskassan utan dröjsmål vidta åtgärder för att driva in fordringen enligt 19 kap. 49 § SFB. Försäkringskassan får enligt 19 kap. 40 § SFB på ansökan av den bidragsskyldige emellertid helt eller delvis bevilja anstånd med att fullgöra betalningsskyldigheten. Anstånd ska medges i den mån det behövs för att den bidragsskyldige ska få behålla vad som

behövs för eget och familjens underhåll. Bestämmelserna om förbehållsbelopp i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken (UB) ska då tillämpas. Ett beslut om anstånd gäller för högst ett år. Det belopp som beslutet om anstånd avser ska betalas före belopp som avser senare tid.

En bidragsskyldig förälder som har en skuld till staten på grund av att han eller hon haft anstånd ska, sedan anståndsbeslutet har upphört, enligt 19 kap. 43 § SFB betala ett belopp som motsvarar 1,5 gånger det betalningsbelopp som följer av betalningsbestämmelserna i 19 kap. 2–5, 10–17 och 21–27 §§ SFB eller, om betalningsskyldigheten för något barn har upphört, skulle ha fastställts enligt nämnda paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala ett belopp som är högre än att han eller hon får behålla det som behövs för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ UB. För belopp som överstiger vad den bidragsskyldige är skyldig att betala ska på ansökan av honom eller henne ett nytt beslut om anstånd meddelas. Om den bidragsskyldige inte betalar ett fastställt betalningsbelopp i rätt tid eller har beviljats anstånd med betalningen, ska enligt 19 kap. 47 § ränta betalas på skulden.

Beslut om betalningsskyldighet för underhållsstöd får enligt 19 kap. 49 § SFB verkställas enligt bestämmelser i UB. Enligt 1 kap. 6 § UB handläggs utsökningsmål som enskilt mål eller allmänt mål. Försäkringskassans fordringar avseende betalningsskyldighet för underhållsstöd handläggs som allmänna mål (prop. 2005/06:208 s. 66 f.). Detta innebär bl.a. att lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar är tillämplig i sådana fall. Enligt 4 § tredje stycket indrivningsförfordringen (1993:1229) ska indrivning av fordringar som avser betalningsskyldighet för underhållsstöd begäras hos Kronofogdemyndigheten senast fem månader efter det att den äldsta fordringen skulle ha betalats, om inte särskilda skäl talar emot det. Före den 1 januari 2005 var tidsfristen för sådan begäran två månader efter det att fordringen skulle ha betalats.

4.2 Reglerna om anstånd behöver förtydligas

Justitiekanslern (JK) har till regeringen påtalat behov av förtydliganden i de bestämmelser som reglerar återbetalning av underhållsstöd, särskilt avseende förfallotidpunkt för fordringar på återbetalning när den betalningsskyldige har haft anstånd (enligt 19 kap. 40 och 41 §§ SFB, tidigare 32 § USL), och efter anståndet försummar en eller flera månadsbetalningar. Bestämmelserna tillämpas då så att hela den skuld som har ackumulerats under anståndet anses förfallen, varvid indrivning avseende hela denna skuld sker enligt 19 kap. 49 § SFB (29 § USL). Enligt JK kan det ifrågasättas om det inte klarare bör framgå av lagtexten vilka följder det får för en bidragsskyldig förälder om han eller hon underlåter att betala beloppet för en viss månad.

JK har frågat Försäkringskassan om det rättsliga stödet för att hela den ackumulerade fordringen ska anses vara förfallen direkt efter ett anstånd. För det fall att hela den ackumulerade fordringen förfaller efter ett anstånd, har JK väckt frågan om detta stämmer med att en ny betalningsplan ska gälla enligt vilken de gamla beloppen ska betalas före de nya (jfr

19 kap. 42 § SFB). Enligt JK framgår det inte av bestämmelserna om den bidragsskyldiga föräldern är förpliktad att betala direkt vid anstånds-tidens utgång eller om det är först vid förfallotidpunkterna enligt betalningsplanen.

Försäkringskassan har till JK uppgett bl.a. följande. Även om skulderna som omfattas av anståndet egentligen har förfallit till betalning (enligt 6 § första stycket USF), skjuts betalningsskyldigheten helt eller delvis upp på grund av anståndet. När anståndstiden löpt ut meddelar Försäkringskassan ett nytt beslut om anstånd som avser den kommande betalningsskyldigheten (s.k. fortsatt anstånd). Eftersom betalningsplanen motsvarar en löpande betalningsskyldighet blir förfallotidpunkten densamma som för bidragsskyldiga utan anståndsbeslut, dvs. den sista dagen i månaden närmast före den dag som underhållsstödet avser (6 § första stycket USF). Betalt belopp avräknas på den äldsta skulden.

Vidare har Försäkringskassan uppgett följande till JK. Myndigheten är skyldig att överlämna ärendet för indrivning senast fem månader efter att skulden har förfallit till betalning. Det innebär att myndigheten inte godtyckligt får acceptera andra fördröjningar med betalningen än de som direkt följer av lag. En förutsättning för att Försäkringskassan inte ska lämna över ett ärende med betalningsplan för indrivning är således att anståndsbeslutet följs, dvs. att den bidragsskyldige betalar enligt planen varje månad. Den bidragsskyldige har oftast en skuld som enligt 4 § indrivningsföreläggningen skulle ha lämnats för indrivning om inte anståndsbeslutet hade funnits.

5 Hanteringen av skulder efter anstånd med betalning för lämnat underhållsstöd

Regeringens förslag: Det förtydligas att den betalningsskyldighet som fastställs för en bidragsskyldig förälder som har haft anstånd med betalning av underhållsstöd, ska fullgöras genom att skulden till staten betalas månadsvis i delposter (avbetalning). Om en delpost inte är betald i rätt tid, måste den bidragsskyldige senast fem månader efter det ha kommit i kapp med avbetalningsplanen. Är samtliga sex delposter inte betalda inom den angivna tiden förfaller hela skulden till omedelbar betalning.

Det förtydligas också att beslut om betalningsskyldighet efter anstånd kan verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Enligt promemoriaförslaget ska hela skulden förfalla till omedelbar betalning först när den bidragsskyldige har låtit bli att betala fem delposter oavsett om dessa avser fem månader i följd.

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Försäkringskassan* tillstyrker förslaget men anser att lagtexten bör förtydligas så att det framgår att hela skulden vid avbetalning ska förfalla till omedelbar betalning, om

den bidragsskyldige inte inom fem månader har betalat resterande delposter. *Sveriges Makalösa Föräldrar* lämnar generella synpunkter om särlevande föräldrars situation och den problematik som de ser med underhållsstödet i dag.

Skälen för regeringens förslag: Av redogörelsen för den rättsliga regleringen framgår att betalningsskyldighet för underhållsstöd ska fullgöras månatligen i förskott genom att en tolfte del av årsbeloppet betalas senast den sista i varje månad före den månad som underhållsstödet avser. I detta avseende är det klart när förfallotidpunkten inträffar. Om en bidragsskyldig inte har betalat senast på förfalldagen ska Försäkringskassan inom en viss tid överlämna fordran för indrivning.

JK har dock anfört att det i regelverket inte anges vilken betydelse ett beviljat anstånd har för frågan om när ett belopp – som avser tid för vilken anstånd har beviljats – ska anses ha förfallit till betalning. Normalt torde ett anståndsbeslut anses innebära att förfallotidpunkten skjuts framåt. Enligt JK framgår det heller inte vilken betydelse en försummelse att betala ett månadsbelopp efter anståndet har.

I förarbetena anges att ett beslut om anstånd innebär att det finns en skuld till staten som blir större ju längre anståndstiden varar (prop. 1995/96:208, s. 53). Vidare anförs att det belopp som ett beslut om anstånd avser ska betalas före återbetalning som avser senare tid, vilket innebär att den betalningsskyldighet som löpande förfaller till betalning i många fall blir en tillkommande skuld. Ett nytt anståndsbeslut måste då ofta meddelas för den tillkommande skulden (anförda prop. s. 53). I författningskommentaren till den dåvarande bestämmelsen i USL om anstånd anges att anstånd innebär att man i den utsträckning som anståndsbeslutet anger, låter bli att vidta åtgärder för att driva in fordringen. Skulden kvarstår och ökas eventuellt under tiden för anståndet (anförda prop. s. 97).

Det måste anses rimligt att åtgärder för indrivning av skulden ska kunna vidtas beträffande den som inte fullgör betalningsskyldighet för skuld efter anståndets utgång. Som JK påtalat framgår det inte av bestämmelserna för vare sig betalningsskyldighet eller anstånd när förfallotidpunkten inträder i en sådan situation.

Det finns därför anledning att föreslå en lagändring som klargör att skulden ska betalas i delposter som förfaller till betalning enligt en avbetalningsplan. Vidare bör det tydligt framgå vad följderna blir vid underlåtenhet att följa denna plan. Om en bidragsskyldig inte har betalat fem delposter, bör detta enligt förslaget i den remitterade promemorian få till följd att hela skulden förfaller till omedelbar betalning och någon avbetalning ska inte längre göras till Försäkringskassan. Underlåtenheten behöver enligt förslaget i promemorian inte avse fem delposter i följd för att hela skulden ska förfalla till omedelbar betalning. Det är enligt det förslaget det sammanlagda antalet försummade betalningar som ska räknas.

En ordning där förutsättningarna för när hela skulden ska förfalla till omedelbar betalning är kopplad till ett visst antal betalningsunderlåtelser spridda över tid kan emellertid innebära problem. Enligt *Försäkringskassan* kan promemorians förslag ge intryck av att den bidragsskyldige i praktiken skulle kunna låta fyra delposter hela tiden vara obetalda utan att det får någon konsekvens, dvs. att en bidragsskyldig hela tiden har

Prop. 2012/13:16 möjlighet skjuta upp åtgärder för indrivning. En sådan reglering skulle riskera att bli en ny skuldfälla för bidragsskyldiga föräldrar. Ett sådant system är dessutom svårt och mycket dyrt att inkorporera med underhållsstödets nuvarande it-system.

Försäkringskassan förordar i stället en ordning som i större utsträckning ansluter till dagens administrativa rutiner. Vid den löpande betalningsskyldigheten för lämnade underhållsstöd är denna inriktad på att den bidragsskyldige vid betalningsproblem inom viss tid ska komma i kapp med sina betalningar, annars lämnas samtliga förfallna poster, efter uppmaning att betala, till indrivning hos Kronofogdemyndigheten. Ett liknande system bör enligt Försäkringskassan användas för betalningar inom ramen för avbetalningsförfarandet efter anstånd. Har den bidragsskyldige inte betalat en eller flera delposter inom viss tid, förslagsvis inom fem månader, från det att den äldsta delposten skulle ha betalats, bör enligt Försäkringskassan hela skulden förfalla till omedelbar betalning.

Den föreslagna ordningen innebär enligt regeringens mening ett förtydligande av förfallotidpunkten så som JK har efterfrågat. Förslaget lindrar dessutom effekterna för en bidragsskyldig som tillfälligt försummat att betala på skulden på så sätt att han eller hon får längre tid på sig att betala. Med hänsyn till de administrativa problem som skulle uppkomma om förfallotidpunkten för hela skulden bestäms enligt förslaget i promemorian finns det anledning att något justera förutsättningarna för att hela skulden ska förfalla till omedelbar betalning.

Regeringen anser därför att om en bidragsskyldig har misskött betalningen av någon delpost, ska hela skulden förfalla till omedelbar betalning om han eller hon inte inom fem månader har kommit i kapp med avbetalningsplanen.

Med den nu föreslagna ordningen blir det lättare för en bidragsskyldig att kunna förutse när han eller hon löper risk för att avbetalningsförfarandet kan komma att avbrytas och hela skulden förfaller i stället till omedelbar betalning. Särskilt gäller det om längre tid har förflutit mellan flera obetalda delposter.

Vidare anser regeringen att det bör göras ett förtydligande i fråga om att beslut om betalningsskyldighet efter anstånd omfattas av de beslut som kan verkställas enligt bestämmelser i utskökningsbalken. Ett sådant förtydligande bör göras i 19 kap. 49 § SFB.

De ändringar som nu aktualiseras berör endast begränsade aspekter av systemet med underhållsstöd. De synpunkter som framförs av *Sveriges Makalösa Föräldrar* kan därför inte beaktas i detta sammanhang.

6 Korrigering av hänvisningar i bestämmelserna om underhållsstöd

Prop. 2012/13:16

Regeringens förslag: Bestämmelserna om beräkning av underhållsstöd i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ socialförsäkringsbalken ska korrigeras på så sätt att det införs en hänvisning även till en bestämmelse om skälighetsbedömning i 19 kap. samma balk.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det, alternativt kommenterar inte förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Underhållsstöd och betalningsskyldighet regleras sedan den 1 januari 2011 i 17–19 kap. socialförsäkringsbalken (SFB). När det gäller underhållsstöd och betalningsskyldighet för tid dessförinnan tillämpas fortfarande lagen (1996:1030) om underhållsstöd (USL).

Underhållsstöd lämnas till ett barns försörjning när dess föräldrar inte bor tillsammans och den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Stödet betalas till den förälder som barnet bor och är folkbokfört hos. Underhållsstöd lämnas dock inte om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhållsbidrag med minst det belopp som skulle betalas ut som underhållsstöd. Inte heller lämnas stöd om det är uppenbart att den bidragsskyldige på annat sätt ser till att barnet får motsvarande underhåll.

När underhållsstöd lämnas och det finns en bidragsskyldig förälder, ska han eller hon betala ett belopp till Försäkringskassan som helt eller delvis motsvarar underhållsstödet. Betalningsbeloppet får inte överstiga vad som betalas ut i underhållsstöd.

Den bidragsskyldiges betalningsskyldighet beräknas normalt med beaktande av hans eller hennes taxerade inkomster. Betalningsskyldighet kan även bestämmas genom en skälighetsbedömning, om det är uppenbart att förvärvsförmågan väsentligt överstiger den taxerade inkomsten och den bidragsskyldige inte visar godtagbar anledning till att förvärvsförmågan inte utnyttjas.

Underhållsstödet kan utges som fullt underhållsstöd (1 273 kronor per månad och barn), utfyllnadsbidrag eller underhållsstöd vid växelvis boende. Utfyllnadsbidrag kan lämnas om det finns anledning att anta att den bidragsskyldige föräldern i rätt ordning betalar underhållsbidrag direkt till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp. I sådant fall reduceras underhållsstödet med det sist avsedda beloppet. Differensen lämnas som ett utfyllnadsbidrag.

Underhållsstöd vid växelvis boende kan lämnas för var och en av föräldrarna med maximalt 636 kronor per månad och förälder. Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts om föräldern hade varit betalningsskyldig.

Vid beräkning av det betalningsbelopp som ska avräknas vid fastställelse av utfyllnadsbidrag eller underhållsstöd vid växelvis boende, beaktas normalt den bidragsskyldige föräldrarnas taxerade inkomster (se

19 kap. 10–14 §§ SFB respektive 24 § första stycket och 25 § USL). I USL:s bestämmelser om sådan avräkning, 8 § första stycket andra meningen samt andra och tredje styckena, fanns en hänvisning även till bestämmelserna om skälighetsbedömning i 28 § samma lag. Detta innebär att dessa former av underhållsstöd för tiden före den 1 januari 2011 reduceras med det återbetalningsbelopp som skulle ha fastställts även om det beloppet hade bestämts genom en skälighetsbedömning grundad på hans eller hennes förvärvsförmåga.

Motsvarande hänvisning till bestämmelserna om skälighetsbedömning i 19 kap. 21 § SFB kom till följd av ett förbiseende inte att överföras till SFB, vilket bör korrigeras.

Den hänvisning som i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ SFB görs till bestämmelserna om beräkning av betalningsbelopp i 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ SFB ska mot bakgrund av ovanstående, kompletteras så att den omfattar även 19 kap. 21 § SFB.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2013. De nya föreskrifterna i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ socialförsäkringsbalken som hänvisar till skälighetsbedömning tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 januari 2013.

Föreskriften om när hela skulden förfaller till omedelbar betalning ska tillämpas när en bidragsskyldig inte i rätt tid har betalat ett belopp som har förfallit till betalning efter ikraftträdandet.

Promemorians förslag: överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna kommenterar inte förslaget. *Försäkringskassan* anser att ett ikraftträdande inte är möjligt till den 1 januari 2013 om föreskriften om när hela skulden ska förfalla till omedelbar betalning skulle utformas helt enligt promemorian.

Skälen för regeringens förslag: De nya föreskrifterna bör träda i kraft den 1 januari 2013. Efter den justering av förslaget rörande förfallotidpunkt som redovisas i avsnitt 5 gäller detta även föreskrifterna om när hela skulden ska förfalla till omedelbar betalning.

De hänvisningar som införs i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ SFB kan inverka på beräkningen av underhållsstöd i där avsedda fall. Underhållsstöd betalas ut månadsvis i förskott. De nya föreskrifterna i nämnda lagrum bör därför tillämpas endast på underhållsstöd som avser tid efter den 31 januari 2013.

De föreslagna ändringarna i 19 kap. 43 § SFB första och andra styckena innebär inte någon ändring i sak utan motsvarar nuvarande tillämpning. Någon övergångsbestämmelse behövs således inte i detta hänseende.

Det föreslagna tredje stycket i 19 kap. 43 § SFB innebär att hela skulden förfaller till omedelbar betalning och att avbetalning enligt första stycket således inte längre ska göras om den bidragsskyldige inte har betalat en delpost i rätt tid och senast fem månader efter det inte har kommit i kapp med avbetalningsplanen. Detta innebär en mer förmånlig ordning för en bidragsskyldig än vad som följer av Försäkringskassans nuvarande tillämpning, som innebär att indrivning av hela skulden begärs redan efter underlåtenhet avseende en delpost. Den nya bestämmelsen bör emellertid inte få retroaktiv tillämpning utan bör tillämpas endast när den bidragsskyldige inte i rätt tid har betalat en delpost som har förfallit till betalning enligt avbetalningsplanen efter ikraftträdandet.

Ändringen i 19 kap. 49 § SFB är endast ett förtydligande och någon särskild övergångsbestämmelse föreslås därför inte i detta hänseende.

8 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen ger upphov till vissa justeringar av Försäkringskassans it-stöd för underhållsstöd. Kostnader som uppstår med anledning av detta bedöms vara av mindre omfattning och rymms därmed inom befintliga ramar.

Promemorians bedömning: överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna kommenterar inte eller har inget att invända emot promemorians bedömning. *Försäkringskassan* instämmer i den bedömning som görs i promemorian avseende ekonomiska konsekvenser i förslagen. När det gäller förslaget om anståndsskulder framför Försäkringskassan att antalet försäkringsärenden kan komma att öka något men att eventuella försäkringskostnader endast ökar marginellt.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen ger upphov till vissa justeringar av Försäkringskassans it-stöd för underhållsstöd. Dessa bedöms vara av mindre omfattning och rymms inom befintliga ramar.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

18 kap.

21, 24 och 25 §§

I paragraferna införs en hänvisning till 19 kap. 21 § samma balk. Detta är en korrigerande för att bestämmelserna i balken fullt ut ska motsvara bestämmelserna enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd när det gäller avräkningsbelopp vid fastställelse av underhållsstöd i form av utfyllnadsbidrag eller vid växelvis boende.

19 kap.

43 §

I *första stycket* förtydligas att de belopp som en bidragsskyldig betalar efter anstånd är avbetalningar på den skuld som han eller hon har till staten. Det förtydligas också att det är en fråga om månatliga betalningar. Givetvis utgör detta inte något hinder mot att en bidragsskyldig frivilligt betalar sin skuld fortare än vad som skulle följa av en avbetalningsplan. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Ändringen i *andra stycket* är endast redaktionell.

I paragrafen införs ett nytt *tredje stycke* med bestämmelser om att en bidragsskyldigs hela skuld till Försäkringskassan för lämnade underhållsstöd under vissa förutsättningar förfaller till omedelbar betalning. Detta gäller den skuld till staten som en bidragsskyldig har efter att ett anstånd med betalning har upphört och för vilken det har upprättats en avbetalningsplan enligt första stycket.

En förutsättning för att hela skulden ska förfalla till omedelbar betalning är att en bidragsskyldig inte har följt avbetalningsplanen. Om en delpost inte har betalats senast på förfallodagen kan det medföra att hela skulden förfaller till betalning. En förutsättning för det är emellertid att den bidragsskyldige senast fem månader efter det att denna delpost skulle ha betalats, inte har kommit i kapp med avbetalningsplanen, dvs. att inte samtliga förfallna delposter då är betalda. Tredje stycket andra meningen har justeras i enlighet med *Lagrådets* förslag. En delpost som blivit betald genom Kronofogdemyndighetens indrivningsförfarande ska i detta sammanhang naturligtvis anses vara betald.

49 §

Ändringen i *andra stycket* innebär ett förtydligande av att ett beslut om betalningsskyldighet efter att ett anstånd har upphört kan verkställas enligt utsökningsbalken.

Sammanfattning av promemorian

Vissa frågor om underhållsstöd

Prop. 2012/13:16
Bilaga 1

Promemorian innehåller förslag till förtydliganden vad gäller anstånd vid återbetalningsskyldighet för underhållsstöd.

När det gäller bidragsskyldigs betalningsskyldighet för underhållsstöd föreslås en ändring i 19 kap. socialförsäkringsbalken. Ändringen innebär att hela den skuld som en bidragsskyldig förälder har, efter att ha haft anstånd med betalning, förfaller till omedelbar betalning om han eller hon underlåter att betala fem delposter.

Vidare föreslås en korrigerings i 18 kap. socialförsäkringsbalken avseende tre hänvisningar till bestämmelser i 19 kap. så att dessa motsvarar vad som gällde enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd innan balken trädde i kraft.

I 19 kap. 49 § föreslås slutligen ett förtydligande i fråga om verkställbarhet av beslut.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

Promemorians lagförslag

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 21, 24 och 25 §§ samt 19 kap. 43 och 49 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

21 §

Om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhåll till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp enligt 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§, ska det sist avsedda beloppet räknas av från underhållsstödet.

Om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhåll till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp enligt 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§, ska det sist avsedda beloppet räknas av från underhållsstödet.

24 §

Om sökanden begär det, lämnas underhållsstöd med 1 273 kronor i månaden med avräkning för det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för den av föräldrarna som inte är boförälder.

Om sökanden begär det, lämnas underhållsstöd med 1 273 kronor i månaden med avräkning för det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för den av föräldrarna som inte är boförälder.

25 §

Vid växelvist boende lämnas underhållsstöd för var och en av föräldrarna med hälften av 1 273 kronor i månaden.

Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för föräldern.

Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för föräldern.

19 kap.

43 §

En bidragsskyldig som har en skuld till staten på grund av att han eller hon har haft anstånd ska, sedan *anståndsbeslutet* har *upphört*, betala ett belopp som motsvarar 1,5 gånger det betalningsbelopp som följer av 2–5, 10–17 och 21–27 §§ eller, om betalningsskyldigheten för något barn har

En bidragsskyldig som har en skuld till staten på grund av att han eller hon har haft anstånd ska, sedan *anståndet* har *löpt ut*, betala *skulden månadsvis i delposter (avbetalning) med en tolfedel* av ett belopp som motsvarar 1,5 gånger det betalningsbelopp som följer av 2–5, 10–17 och 21–27 §§

upphört, skulle ha fastställts enligt dessa paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala *ett belopp* som är *högre* än att den bidragsskyldige får behålla vad han eller hon behöver för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken.

För belopp som överstiger det den bidragsskyldige är skyldig att betala ska på ansökan av honom eller henne nytt beslut om anstånd meddelas.

eller, om betalningsskyldigheten för något barn har upphört, skulle ha fastställts enligt dessa paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala *större delposter* än att den bidragsskyldige får behålla vad han eller hon behöver för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken *beräknat på månad*.

För belopp som överstiger det den bidragsskyldige är skyldig att betala enligt första stycket ska på ansökan av honom eller henne nytt beslut om anstånd meddelas.

Om den bidragsskyldige vid fem tillfällen har underlåtit att betala belopp som fastställts enligt första stycket förfaller hela skulden till omedelbar betalning.

49 §

Försäkringskassan ska utan dröjsmål vidta åtgärder för att driva in fordringen, om den bidragsskyldige inte fullgör sin betalningsskyldighet.

Beslut om betalningsskyldighet enligt 16–27 §§ och ränta enligt 47 och 48 §§ får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

Beslut om betalningsskyldighet enligt 16–27 och 43 §§ samt ränta enligt 47 och 48 §§ får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. De nya föreskrifterna i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 januari 2013.

3. Den nya föreskriften i 19 kap. 43 § tredje stycket ska tillämpas när en bidragsskyldig har underlåtit att betala fastställt belopp efter ikraftträdandet.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av:

Justitiekanslern (JK), Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Jönköping, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Sveriges Makalösa Föräldrar, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst.

Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen och Insolvens Riksförbund för överskuldssatta har avstått från att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 21, 24 och 25 §§ samt 19 kap. 43 och 49 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

21 §

Om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhåll till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp enligt 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§, ska det sist avsedda beloppet räknas av från underhållsstödet.

Om det finns anledning att anta att en bidragsskyldig förälder i rätt ordning betalar underhåll till barnet med minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp enligt 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§, ska det sist avsedda beloppet räknas av från underhållsstödet.

24 §

Om sökanden begär det, lämnas underhållsstöd med 1 273 kronor i månaden med avräkning för det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för den av föräldrarna som inte är boförälder.

Om sökanden begär det, lämnas underhållsstöd med 1 273 kronor i månaden med avräkning för det betalningsbelopp som skulle ha fastställts om 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för den av föräldrarna som inte är boförälder.

25 §

Vid växelvist boende lämnas underhållsstöd för var och en av föräldrarna med hälften av 1 273 kronor i månaden.

Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts, om 19 kap. 10–17 samt 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för föräldern.

Från detta belopp avräknas hälften av det betalningsbelopp som skulle ha fastställts om 19 kap. 10–17 samt 21, 26 och 27 §§ hade tillämpats på inkomsten för föräldern.

19 kap.

43 §

En bidragsskyldig som har en skuld till staten på grund av att han eller hon har haft anstånd ska, sedan *anståndsbeslutet* har upphört, betala ett belopp som motsvarar 1,5 gånger det betalningsbelopp som följer av 2–5, 10–17

En bidragsskyldig som har en skuld till staten på grund av att han eller hon har haft anstånd ska, sedan *anståndet* har löpt ut, betala *skulden månadsvis i delposter (avbetalning) med en tolfedel* av ett belopp som motsvarar 1,5

och 21–27 §§ eller, om betalningsskyldigheten för något barn har upphört, skulle ha fastställts enligt dessa paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala *ett belopp som är högre* än att den bidragsskyldige får behålla vad han eller hon behöver för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken.

För belopp som överstiger det den bidragsskyldige är skyldig att betala ska på ansökan av honom eller henne nytt beslut om anstånd meddelas.

gång det betalningsbelopp som följer av 2–5, 10–17 och 21–27 §§ eller, om betalningsskyldigheten för något barn har upphört, skulle ha fastställts enligt dessa paragrafer, dock minst 150 kronor per barn och månad. Den bidragsskyldige behöver dock inte betala *större delposter* än att den bidragsskyldige får behålla vad han eller hon behöver för sitt eget och familjens underhåll enligt bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken *beräknat per månad*.

För belopp som överstiger det den bidragsskyldige är skyldig att betala *enligt första stycket* ska på ansökan av honom eller henne nytt beslut om anstånd meddelas.

Om en delpost enligt första stycket inte är betald på förfallodagen, ska den och de därpå följande fem delposterna vara betalda senast fem månader efter det att den förnämnda delposten skulle ha betalats. I annat fall förfaller hela skulden till omedelbar betalning.

49 §

Försäkringskassan ska utan dröjsmål vidta åtgärder för att driva in fordringen, om den bidragsskyldige inte fullgör sin betalningsskyldighet.

Beslut om betalningsskyldighet enligt 16–27 §§ och ränta enligt 47 och 48 §§ får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

Beslut om betalningsskyldighet enligt 16–27 och 43 §§ samt ränta enligt 47 och 48 §§ får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. De nya föreskrifterna i 18 kap. 21, 24 och 25 §§ tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 januari 2013.

3. Den nya föreskriften i 19 kap. 43 § tredje stycket ska tillämpas när en bidragsskyldig inte i rätt tid har betalat ett fastställt belopp som har förfallit till betalning efter ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2012-09-13

Närvarande: F.d. justitieråden Marianne Eliason och Dag Victor samt justitierådet Annika Brickman.

Vissa frågor om underhållsstöd

Enligt en lagrådsremiss den 6 september 2012 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Stefan Härmä.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

19 kap. 43 §

Det föreslagna nya tredje stycket har fått en språkligt mindre lämplig utformning. Lagrådet föreslår att stycket i stället formuleras på exempelvis följande sätt:

Om en delpost ... skulle ha betalats. Om inte samtliga sex delposter är betalda inom den angivna tiden förfaller hela skulden till omedelbar betalning.

Socialdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 oktober 2012

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden
Björklund, Bildt, Larsson, Hägglund, Sabuni, Billström, Adelsohn
Liljeroth, Norman, Engström, Kristersson, Ullenhag, Hatt, Ek, Enström

Föredragande: statsrådet Hägglund

Regeringen beslutar proposition Vissa frågor om underhållsstöd